

צב ע"ב

[א] נמרא דתניא המוציא מעות בפונדתו ופיה למעלה כו' - בתוספתא הגיר' המתכוין להוציא בפונדתו ופיה למעלה, והוציא בפונדתו ופיה למטה. המתכוין להוציא בפונדתו ופיה למטה ר"י מחייב וחכמים פוטריין. ובזה מוכן תשובת ר"י א"א מודים בלאחריו ובא לו לאחריו.

אור אליהו

בידו שמירה פחותה⁷⁵, גם לרבי יהודה פטור, שכן לא נתקיימה מחשבתו⁷⁶. אבל בסיפא, שהתכוון לשמירה פחותה, וגם עלתה בידו שמירה פחותה, לרבי יהודה חייב, שכן התקיימה מחשבתו, ולחכמים פטור, משום שלא הוציא כדרך המוציא.

ובזה מוכן תשובת רבי יהודה לחכמים, "אי אתם מודים בלאחריו ובא לו לאחריו", שמהלשון "בלאחריו ובא לו לאחריו" משמע שמדובר שהתכוון להוציא באופן מסויים. ואם כן, תשובת רבי יהודה לחכמים היא, שכמו ששם התכוון להוציא לאחריו, שהיא שמירה פחותה, וגם באמת הוציא לאחריו, הרי הוא חייב, הוא הדין למי שהתכוון להוציא בפונדתו ופיה למטה, שהיא שמירה פחותה, וגם באמת הוציא ופיה למטה, שהוא חייב⁷⁷.

אבל לגירסת הברייתא כפי שהיא לפנינו בגמ', שלא דיברה כלל על כוונתו של המוציא, לגבי המוציא מעות בפונדתו, לא מובנת תשובתו

[א] כגמרא: "ולאחריו ובא לו לאחריו תנאי היא, דתניא המוציא מעות בפונדתו ופיה למעלה חייב, פיה למטה רבי יהודה מחייב, וחכמים פוטריין. אמר להן רבי יהודה, אי אתם מודים בלאחריו ובא לו לאחריו שהוא חייב, ואמרו לו, ואי אתה מודה כלאחר ידו ורגלו שהוא פטור" כו', כך היא גירסת הברייתא בגמ' שלפנינו. ולפי גירסא זו, הברייתא אינה עוסקת כלל בכוונתו של המוציא, אלא רק במה שעשה בפועל. אמנם רבינו העיר בגליון הש"ס שלו, שבתוספתא (שבת י, ד) הגירסא היא באופן אחר: "המתכוין להוציא בפונדתו ופיה למעלה, והוציא בפונדתו ופיה למטה. בתוך פונדתו והוציא בין פונדתו לחלוקו ובשפת חלוקו - פטור⁷³. המתכוין להוציא בפונדתו ופיה למטה, רבי יהודה מחייב וחכמים פוטריין". ולפי גירסא זו, הברייתא דיברה על כוונתו של המוציא. והיינו שברישא, שהתכוון לשמירה מעולה⁷⁴ ועלתה

רק מי משניהם אכלו, אם כן, כשמביאים בשותפות הוא על אכילה ודאית של הקדש.

73. תיבות אלו ("בתוך" עד "פטור") נוספו על פי התוספתא שלפנינו (ורבינו בהגהותיו על התוספתא לא העיר בזה כלום), ובלא להזכיר כאן תיבת "פטור" אינו מוכן, שנראה שגם באופן זה נחלקו רבי יהודה וחכמים, ולרבי יהודה חייב, וזה אינו, שהרי לא נתקיימה מחשבתו, ובזה רבי יהודה מודה, כמו במתכוון להוציא לפניו ובא לו לאחריו. ואולי היה כתוב בהגהת רבינו (אחרי "ופיה למטה") "וכו" ונשמט בטעות וצ"ע.

74. "פיה למעלה", "בתוך פונדתו".

75. "פיה למטה", "בין פונדתו לחלוקו ובשפת חלוקו".

76. כן כתבו החסדי דוד והחזון יחזקאל על התוספתא.

77. וכן הוא בחסדי דוד: "אבל במתכוין להוציא בפיה למטה רבי יהודה מחייב, דמדמי ליה למוציא לאחריו בכוונה, דאף על גב דשמירה פחותה היא, הואיל ונתכוון לה חייב. ורבנן מדמו לה למוציא כלאחר ידו שפטור, שהוא שלא כדרך המוציאין, והכי נמי הוא שלא כדרך המוציאין, לפי שהתפץ

צג ע"ב

[א] גמ' הסוס מטמא על ידיו החמור כו' - צ"ל להיפך.

ק ע"ב

[א] גמרא והוא שנח ע"ג משהו - צ"ל והוא שנח משהו.

אור אליהו

וטמא כת"ק דרבי שמעון. ומשענת החמור על ידיו, שהחמור עומד למשא, והוא אינו יכול לרוץ כלל, שכוחו בידיו, הלכך יכול לישא משאות הרבה יותר מן הסוס, שכח המשא הוא בידיים, וכח המרוצה הוא ברגליים. ורגלי החמור אינן אלא כמסייע, ואפילו נתן תחת יד אחד טמא, שאינו יכול לעמוד על יד אחד.⁷⁷ [א] בגמרא: "אמר רבא, תוך שלשה לרבנן צריך הנחה על גבי משהו. יתיב מרימר וקאמר לה להא שמעתא. אמר ליה רבינא למרימר, לאו היינו מתניתין, ואמר רבי יוחנן והוא שנח על גבי משהו." כך היא הגירסא שלפנינו בגמ'. ומבואר לגירסא זו, שמה ששינינו (ק ע"א): "חוץ לארבע אמות ונתגלגל לתוך ארבע אמות חייב", העמיד רבי יוחנן שמדובר, שהחפץ נח על גבי משהו חוץ לד' אמות, ורק אחר כך חזר לתוך ד' אמות. ומשמע שלגירסא זו רק אם נח על גבי משהו חייב, אבל אם רק עכבתו הרוח באויר פטור⁸⁰.

ועל גירסא זו לכאורה קשה: א. אם אכן

של רבי יהודה לדברי חכמים "אי אתם מודים בלאחריו ובא לו לאחריו", הרי שם מדובר שהתכוון לשמירה פחותה ולכן חייב, שכן התקיימה מחשבתו, מה שאין כן במוציא מעות בפונדתו ופיה למטה, משמע שלא מדובר שהתכוון דוקא להוציא כשפיה למטה, שהיא שמירה פחותה, אלא שכך הזדמן לו, ושם בזה אכן פטור, שכן אין זה כדרך המוציאים.

[א] בגמ': "רבי יוסי אומר, הסוס מטמא על ידיו, החמור על רגליו, שמשענת הסוס על ידיו, וחמור על רגליו", כך היא הגירסא שלפנינו בגמ'⁷⁸. אמנם לדעת רבינו צריך לומר להיפך: "הסוס מטמא על רגליו החמור על ידיו, שמשענת הסוס על רגליו, וחמור על ידיו"⁷⁹. ובהסבר גירסא זו כתוב באליהו רבה (זבים ד, ז): "שהסוס עומד לרכיבה, שכוחו הוא ברגליו, ויכול לרוץ מהרה, וידיו אינו אלא כמסייע, ומסייע אין בו ממש. הלכך אפילו נתן תחת רגל אחד טמא, שאינו יכול לעמוד על רגל אחד, והוי זה אינו יכול וזה אינו יכול,

חננאל, רע"ב (שם), אגודה (שם), תפא"י (שם יכן אות סג-סד).

80. כן כתב הריטב"א: "ונקט על גבי משהו, לאפוקי אם נח באויר שעכבו שם הרוח, דלא חשיב הנחה, דקסבר ר' יוחנן דאפילו תוך שלשה טפחים בעינן הנחה על גבי משהו". וכן נקט המאירי למסקנה: "ומכל מקום לענין פסק, ראיתי לרוב פוסקים שלא הביאו זו של דחפתה הרוח ואחזתה הרוח. ונראה שהם פוסקים כדעת ראשונה,

טפל, מה שאין כן מלאחריו, דמכל מקום משתמר קצת".

78. וכן גרסו: רש"י (ד"ה הסוס), תוס' (ד"ה שמשענת) וריטב"א. והר"ש (זבים ד, ז) העיד שכן הגירסא בפרק המצניע בכל הספרים.

79. וכן היא הגירסא במשנה שבמשניות (זבים שם): "ר' יוסי אומר, הסוס מטמא ברגליו והחמור בידיו, שמשענת הסוס על רגליו, ומשענת החמור על ידיו". וכן גרסו: הר"ש (שם) וכתב שכן גרס רבינו